

SLOVENSKI CITRAR

- *Citre na srednji stopnji*
- *Mednarodne glasbene delavnice*
- *To je Moravska dolina*
- *Steffen Hempel*
- *Intervju z Božo Bauer*
- *Obravnavna drže*
- *Identiteta citrarja*

december 2014

leto 15

številka 2 (27)

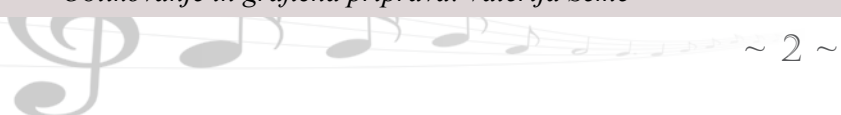

KOLENDAR CITRARSKIH PRIREDITEV

- 18. januar 2015, Grajska Mega pri dvorcu Novo Celje, Žalec, Izidor Erazem Grafenauer (kitara) z gostjo na citrah Janjo Brlec (koncert citrarskega abonmaja in izven), informacije na tel.: (03) 710 04 34
- 22. februar 2015 ob 17:00, Domžalski citrarski večer, Kulturni dom Franca Bernika Domžale, nastopajo citrarji iz Domžal in okolice, Slovenski citrarski kvartet in drugi
- 13. do 15. marec 2015, 6. mednarodno citrarsko tekmovanje Ernst Volkmann, München
- 22. marec 2015, Grajska Mega pri dvorcu Novo Celje, Žalec, študentki citer z Mozarteuma Urša Matjašec in Monika Rožej (koncert citrarskega abonmaja in izven), informacije na tel.: (03) 710 04 34, sprememba termina!
- 27. marec do 2. april 2015, grad Dobrovo v Goriških Brdih, mednarodno tekmovanje Svirel, disciplina godala, brenkala, informacije www.upol.si/svirel
- 18. april 2015, Kulturni dom Franca Bernika Domžale, 15 - letnica otroške folklorne skupine Domžale, gostje Notice – citrarke iz Domžal
- 19. april 2015, Grajska Mega pri dvorcu Novo Celje, Žalec, Notice, citrarska skupina (koncert citrarskega abonmaja in izven), informacije na tel.: (03) 710 04 34
- 14. junij 2015, Citrarski orkester iz avstrijskega Gradca, koncert bo v dvorani dvorca Novo Celje pri Žalcu (koncert citrarskega abonmaja in izven), informacije na tel.: (03) 710 04 34
- TEMSIG 2015, 24. tekmovanje mladih glasbenikov Slovenije bo spet omogočilo tekmovanje v disciplini citre. Tekmovanje bo potekalo na dveh ravneh:
- regijska tekmovanja na glasbenih šolah v raznih krajih Slovenije od 9. do 17. februarja 2015,
- državno tekmovanje na glasbenih šolah v primorski regiji od 9. do 20. 3. 2015.
- 15. državni citrarski seminar v Celju bo potekal od nedelje, 28. junija, do torika, 30. junija 2015. Razpis bo izšel predvidoma meseca marca 2015.
- V pripravi je 3. slovenski citrarski večer, datum in kraj koncerta bo objavljen na www.citre-drustvo.si
- Avgusta bo 25. jubilejno Popoldne ob citrah na Kopitniku. Vljudno vabljeni vsi, ki ste kadarkoli nastopili na tej prireditvi. Prijave na tel.: 041 721 109.

*Izdajatelj: Citrarsko društvo Slovenije
Urednika: Peter Napret in Janja Brlec
Lektoriranje: Nevenka Kovačič
Oblikovanje in grafična priprava: Valerija Seme*

*Tisk: Tiskarna Dikplast, d.o.o.
Naklada: 300 izvodov
Fotografija na naslovnici: Ivan Zupanc*

NAJ BO DOBRO!

Večkrat sem v zadregi kaj napisati v uvodniku nove številke SC. Običajno skušam napisati kaj optimističnega. Razlogov za pesimizem je sicer dovolj, a hkrati tudi za optimizem.

Leto, ki se izteka, je na citrarskem področju spet prelomno. Pričel se je namreč izvajati pouk citer na srednji glasbeni šoli, oz. glasbeni gimnaziji. To, o čemer smo se še pred desetletjem pogovarjali, češ, to bo pa enkrat daleč v prihodnosti, se je zdaj uresničilo. Mladostna zagnanost mlajših citrark (predvsem glavne avtorice učnega načrta Irene Zdolšek) in vztrajnost nas, malo manj mladih, je pripeljala do tega tako zaželenega šolskega leta. Mogoče ob tem dejstvu ni tako nerealno razmišljati, da se verjetno res kdaj zgodi, da bo citre možno študirati tudi na naši Akademiji za glasbo.

V tokratni številki so spet priložene note. Sredinsko polo papirja odstranite, in že boste lahko citrali. Tomaž Plahutnik je priredil dve pesmi, katerih besedilo je napisal Rado Kokalj, ki ga v sestavku predstavlja Marija Knific. V intervjujih sta predstavljena še Steffen Hempel iz Greiza v Nemčiji in Boža Bauer iz Domžal. Janja Brlec nas s svojim prispevkom opozarja na zdravje, Urša Matjašec in Monika Rožej pa nas obveščata kaj se dogaja v Salzburgu. Zanimiv prispevek s čudovitimi fotografijami nam je spet poslal Ivan Zupanc. Po njegovi zaslugi lahko na zadnji strani objavljamo tudi karikaturu Hermana Vrečka iz leta 1948 na kateri je Karla Legat – Draga Košmerl (1883 – 1956). Usoda ji je zgodaj vzela štiri otroke. Skladbe v citrarskem učbeniku, ki je izšel leta 1952 v Ljubljani, je posvetila svoji družini: možu Janezu valček, sinu Radu pa polko. Dragica, ki se je danes le še redko kdo spominja, je naučila igrati več kot sto citrarjev, med njimi tudi slepe in gluhone.

Na tem mestu bi se rad zahvalil gospe Nevenki Kovačič za njeno delo tajnice, lektorice, pravzaprav "deklice za vse". V tokratni številki je tudi njen prispevek o mednarodnih glasbenih delavnicah. Ustvarjalci SC smo veseli, da je osvežena podoba časopisa naletela na pozitiven odmev. Žal tokrat spet nismo pisali o nekaterih pomembnih dogodkih minulih mesecev: 24. popoldnevu ob citrah na Kopitniku, festivalu Prešmentane citre v Velenju, srečanju Študijske skupine za učitelje citer, ki je bilo 15. novembra v Krškem (nova voditeljica je gospa Tinka Vukič) in še o marsičem, kar bi sodilo v SC. Vabim vas, da se za naslednjo številko še kdo opogumi in nam pošlje kakšen prispevek.

Vsem našim članicam in članom ter vsem drugim, ki boste prelistali naš časopis, želim lepe božične praznike in vse dobro v novem letu 2015!

Peter Napret

S
L
O
V
E
N
S
K
I

C
I
T
R
A
R

CITRE NA SREDNJI STOPNJI IZOBRAŽEVANJA

Na citrarskem področju smo izjemno veseli, da je od 1. 9. 2014 dalje možno obiskovati pouk citer tudi na srednji stopnji. V začetku leta 2014 je bil namreč potrjen učni načrt za citre za srednjo stopnjo izobraževanja. Pot je bila dolga, preteklo je nekaj let in napisalo se je veliko število dopisov, vendar nam je uspelo. To je izjemen dosežek za razvoj citrarstva v naši deželi. S tem prispevkom Vam predstavljam to pot, za konec pa dodajam še prvi vtis obeh srednješolk, ki obiskujeta glasbeno gimnazijo v Celju.

Zdaj pa malo nazaj ... Spomnim se leta 1999, ko sem prvič šla na informativni dan za vpis v srednjo šolo. Moja želja je bila, da bi se učila citre na glasbeni gimnaziji. Takratni ravnatelj me je poučil, da citer seveda ne poučujejo, ker so »samo ljudski instrument«. Namesto tega mi je bila ponujena možnost, da se lahko vpišem na teoretični oddelek ali klavir. V obeh primerih bi morala imeti nekaj predznanja na klavirju, česar žal takrat še nisem imela. Nadaljnja pot je bila torej jasna: klasična gimnazija in privaten pouk, kasneje pa priprave na sprejemne preizkuse in študij citer v tujini. Želja, da bi izpopolnila svoje znanje na citrah je bila tako velika, da ni bilo druge možnosti, hkrati pa se je v meni zasidrala želja, da bi nekega dne bila možnost poučevanja citer na srednji šoli, tako da bi druge generacije imele možnost izpopolnjevanja svojega znanja po zaključeni nižji glasbeni šoli.

Tako sva s **prof. Heleno Hartman leta 2005** prvič napisali učni načrt za citre za srednjo stopnjo. Ker sem v času srednje šole bila že »mlada študentka« v Münchnu, sem imela veliko vpogleda v citrarsko literaturo. Svetoval nama je tudi moj takratni profesor Georg Glasl. S Heleno sva veliko ur presedeli za računalnikom, da je nastal končni izdelek - učni načrt za citre za srednjo šolo, ki je bil poslan naprej v obravnavo. Vendar se ni zgodilo še nič.

Leta **2007** sva učni načrt ponovno pregledali, malo dopolnili in zopet poslali naprej – prvotno izdelan učni načrt je obležal za dlje časa v

predalu, kar smo izvedeli šele kakšno leto ali dve kasneje ...

Leta **2010** sem se počutila izredno razočarano, ker je vse skupaj že tako dolgo trajalo. **Zdelo se mi je nemogoče, da bi se po toliko truda, po toliko urah, ki sva jih s Heleno vložili v pripravo učnega načrta, enostavno nič ne zgodilo.** Poleg tega so pretekla že tri leta od zaključka mojega študija citer. Odločila sem se in preverila situacijo na Zavodu za šolstvo, Ministrstvu za šolstvo in drugod ter prejela različne razlage in nasprotujoča si mnenja o postopku urejanja za vpeljavo učnega načrta na srednjo stopnjo izobraževanja. Zato sem zadeve enostavno - kot rečemo - »vzela v svoje roke« in s pomočjo interneta našla nekaj različnih primernih naslovov in ponovno pričela z akcijo: **tretjič dopolnjen učni načrt z ogromno prilogami** (prosila sem vse diplomirane citrarke in študente, da mi napišejo svoja mnenja in argumente; profesorja Georga Glasla in Haralda Oberlechnerja, oba docenta za citre na visokih šolah v tujini, da napišeta svoje mnenje, kar sem seveda tudi prevedla; dodala sem repertoarje nekaterih najbolj dejavnih citrarjev, ki igrajo ogromno sodobne glasbe; zgoščenko Zither moves in še ...). Gradiva je bilo za debelino približno dveh centimetrov! Birokracija ... V okviru Citrarskega društva Slovenije smo nato poslali **dopis in učni načrt z vsemi temi prilogami na pet različnih naslovov.** To je končno povzročilo, da je **bilo naše delo opaženo in da pristojne službe niso mogle več spregledati** naših predlogov. Sledili so številni klici, dopisi, sestanki ipd., torej še več birokracije, vendar se je izplačalo. Postopek je počasi stekel.

V letu **2012** so se spremenili predpisi in tako je bilo potrebno učni načrt ponovno predelati in ga **prilagoditi novim predpisom, oblikovno** pa še enkrat leta **2013**. V začetku leta **2014** je bil učni načrt **dokončno potrjen** in tako je **od 1. 9. 2014 možno nadaljevati pouk citer na srednji stopnji izobraževanja.** Obstajata dve možnosti in sicer glasbena gimnazija (umetniška smer) ter vzporedno izobraževanje.

Prvi vtisi Ditke Založnik, ki obiskuje 1.letnik glasbene gimnazije v Celju:

»Citre sem začela igrati pri šestih letih v Glasbeni šoli Slovenska Bistrica. Glasba je bila vedno pomembna sopotnica v mojem življenju. Rada sem igrala citre, nastopala in se udeleževala raznih tekmovanj ter seminarjev. Ko sem se v 9. razredu morala odločiti, na katero srednjo šolo sem bom vpisala, sem bila v dilemi. Nisem vedela kam. Moja učiteljica citer, Irena Zdolšek, mi je sicer omenila možnost glasbene gimnazije v Celju, vendar se že zaradi razdalje sprva nisem navdušila nad idejo. Vendar več kot sem razmišljala o tej možnosti, vedno bolj všeč mi je postajala. Zato sem se prijavila na sprejemni izpit, ki sem ga uspešno opravila, in se prijavila na glasbeni program 1. gimnazije v Celju. Svoje odločitve ne obžalujem. Ravno obratno! Če bi imela možnost ponovno izbirati, bi se odločila enako. Poudarek programa je na glasbi. Na teden imam 3 šolske ure citer, 30 minut klavirja, 1 šolsko uro zgodovine glasbe, ter 3 šolske ure solfeggia. Najbolj všeč so mi ure citer, ki potekajo zelo sproščeno, repertoar pesmi pa je razgiban.«

Prvi vtisi Tajde Krajnc, ki sicer obiskuje 3. letnik glasbene gimnazije v Celju, smer klavir, sedaj pa še 1. letnik vzporednega glasbenega izobraževanja, smer citre:

»Citre igram že deseto leto. Učiti sem se začela pri učiteljici Romani Jaušovec na Glasbeni šoli Skladateljev Ipavcev Šentjur. Glasba mi je že kot majhni punčki veliko pomenila in učiti se nekaj novega je bil zame vedno izziv ter navdušenje. Med svojim izobraževanjem sem sodelovala na precej tekmovanjih, kar je le še potrdilo moje navdušenje. Prvih šest let, predpisanih za citre, se je hitro izteklo in na glasbeni šoli so mi kot nadarjeni učenki nudili še dodatno leto izobraževanja. Začela sem se udeleževati tudi seminarjev za citre pri različnih priznanih profesorjih in vedno bolj sem čutila, da je to pot, katero želim ubrati. Pa se je ob koncu osnovne šole zataknilo – kam naprej, če pa pri nas ne obstaja glasbeno izobraževanje za citre na srednji stopnji. Ker je bila želja po izobraževanju v glasbi premočna, sem se odločila, da vseeno nadaljujem izobraževanje na glasbeni gimnaziji, pa čeprav s klavirjem. Dve leti sem občasno obiskovala mojo zdajšnjo profesorico Ireno Zdolšek, ki mi je pomagala, da sem svojo ljubezen do citer gojila še naprej, malce nastopala, pa tudi tekmovala.

Letos pa se mi je sreča nasmehnila. Razpisali so izobraževalni program za citre na srednji stopnji in že spomladi sem z veseljem opravila sprejemni izpit.

Zdaj obiskujem tretji letnik glasbene gimnazije s klavirjem tri ure na teden, vzporedno pa opravljam še prvi letnik za citre, tudi tri ure tedensko. Poučuje me profesorica Irena Zdolšek in mi zagotavlja pester program, zanimive in zahtevne skladbe ter veliko novih izzivov v učenju. Najbolj mi je všeč, da se citre vedno bolj uveljavljajo, saj so me v prvem letniku sošolci glasbeniki kar debelo gledali, ko sem jih povedala za moj glavni instrument. Zdaj pa že nastopam na javnih produkcijah srednje glasbene šole, tako kot ostali klasični instrumenti. Pomembno se mi zdi, da tudi mladi in perspektivni glasbeniki - naši sošolci - spoznavajo citre in ponosna sem, da sva z Ditko prvi, ki tudi na glasbeni gimnaziji dokazujeva, da citre le niso samo »ljudski instrument«. Tako zdaj igram dva glavna instrumenta, kar zna biti večkrat naporno, ampak moje sanje se počasi uresničujejo.«

Naj dodam še, da so vsako leto v februarju informativni dnevi na srednjih šolah, kjer se lahko dobijo vse informacije glede izobraževanja, sredi marca pa potem potekajo sprejemni preizkusi za novo šolsko leto. Izredno sem vesela, da imajo sedaj mladi možnost nadgraditi svoje znanje na srednji stopnji glasbenega

izobraževanja in da nam je dejansko po toliko letih res uspelo.

Zdaj pa imamo že začrtan novi cilj – osem let na nižji glasbeni šoli ...

Irena Zdolšek

MOJSTRSKI TEČAJ CITER V ŠTANJELU

Največkrat smo učitelji zgolj opazovalci na tečajih, ali pa prijavimo nanj katerega od svojih učencev, da pridobi znanje in nove izkušnje še pri drugem profesorju. To pot pa me je na predlog citrarja in kolega učitelja Petra Napreta potegnilo v aktivno udeležbo.

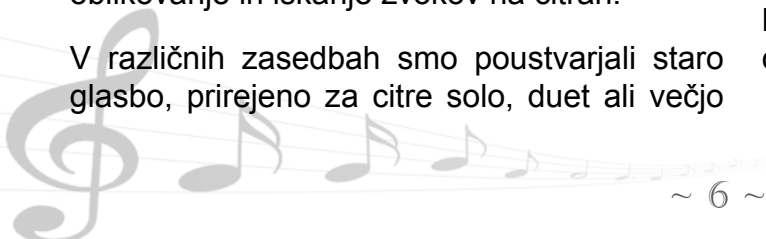
Izkušnja je bila zanimiva, navdušujoča in zelo navdihujoča. Tako za moje igranje kot poučevanje. Pod vodstvom profesorja Martina Mallauna sem obnovila tehnične prvine, od blizu spoznala vse faze nastajanja skladb ter oblikovanje in iskanje zvokov na citrah.

V različnih zasedbah smo poustvarjali staro glasbo, prirejeno za citre solo, duet ali večjo

komorno skupino. Preizkušali smo se tudi v igranju generalbasa.

Moderna glasba zna biti prav zabavna za poustvarjanje. Tu je veliko efektov – od praskanja po strunah do udarjanja z različnimi predmeti po strunah ali trupu. V stremenju po zanimivi izvedbi celotnega dela smo iskali najbolj primerne kombinacije in tako prišli tudi do poustvarjanja grmenja (udarec z dlanjo po basovskih strunah), brezčasnosti (flageoleti od enih citer do drugih) in podobnih rezultatov.

Manjkala ni niti citrarska klasika, po kateri so citre med ljudmi še vedno najbolj prepoznavne.

Teden je bil zelo natrpan, saj smo imeli poleg lekcij s profesorjem planirane tudi izlete po okolici in na italijansko obalo. Zvečer smo poslušali koncerte naših mentorjev, na zaključnem koncertu pa smo skupaj zaigrali.

Uživala sem prav vsak dan, v veliko veselje mi je bilo tudi druženje s citrarskimi kolegi, s katerimi se sicer srečujemo na citrarskih prireditvah.

Mislím, da je mojstrski tečaj dober način, da citre utrdijo in še izboljšajo svoj položaj v slovenskem glasbenem prostoru.

Včasih so jim rekli klavir malega človeka in v resnici se lahko primerjajo s klavirjem, predvsem po širokem spektru glasbe, ki jo lahko na citre izvajamo. Zdi se mi, da je potrebno negovati prav vsako zvrst in način igranja, ki ga pričaramo s citrami.

Prav je, da poustvarjamo staro glasbo z njenimi posebnostmi. Prav je tudi, da igramo klasične citre. Prav je, da ohranjamo slovensko ljudsko pesem, ki je s citrami ubrala eno od zelo prijetno zvonečih poti. In prav je, da iščemo nove zvoke, poustvarjamo nove občutke, gremo v korak s časom in se prepustimo razvoju.

Urška P. Zupan

JESENSKI POZDRAV DUNAJA BLEDU

Nova ideja, nov cilj, nov kraj, nova spoznanja, novi prijatelji ...

Na koncertu Jesenski pozdrav Dunaja Bledu smo združili vse skupaj ter dodali nov kamenček v mozaik naših glasbenih ustvarjanj.

Citrarski ansambel „Klangmosaik“ z Dunaja se je podal na malo turnejo, na Bled. Že ob prihodu so se oblaki začeli redčiti, po dolgem deževnem obdobju so nas pozdravili tudi sončni žarki.

Festivalna dvorana Bled je izvrstna lokacija za koncertno sodelovanje Citrarskega ansambla „Klangmosaik“ in Moškega pevskega zbora Triglav Lesce-Bled. Na odru je bilo dovolj prostora za vse sodelujoče, ozvočenje pa je omogočalo tudi poslušalcem v zadnjih vrstah slišati najtišji piano.

MPZ Triglav Lesce-Bled pod vodstvom prof. Slavi Magdič s svojim repertoarjem širi slovensko ljudsko glasbo, tuje pa jim niso niti sakralna niti tuja literatura. Najbolj navdihujoča je bila Gallusova Ecce Quomodo Moritur, med ljudskimi Pesem od rojstva, Gorenjci, Ukazi, itd. ter seveda poznane melodije, kot so Ave Maria, Mlade oči in Z mano se ozri. Nekatere skladbe so bile spremljane s harmoniko (Jernej Valant), klavirjem (Metka Magdič) ali citrami (Damjana Praprotnik). Štirinajst moških se s svojo dirigentko udeležuje vsakoletnih srečanj pevskih zborov in tudi tekmovanj, kjer dosegajo odlične rezultate. Tudi gostovanja jim niso tuja, poleg domačih krajev so obiskali tudi Japonsko in Wales v Angliji.

Citrarski ansambel „Klangmosaik“ Dunaj, letos deseto leto pod umetniškim vodstvom prof. Ilse Bauer-Zwonar, igra repertoar, sestavljen iz originalne literature za citrarske ansamble ter priredbe poznanih del in skladateljev, skladbe klasične zvrsti, dunajsko in ljudsko glasbo, tudi moderni ritmi se slišijo izpod naših prstov. V ansamblu igra 12 citrarjev, 2 kitarista, kontrabas, čelo, flavta in harmonika.

Na koncertu smo se predstavili s Strauss-ovo Persischer Marsch, Mozartovo Malo nočno glasbo ter melodijami Henry Mancinija.

Poseben pečat je pustil tenorist Klemen Kelih, ki je sicer letos prvič sodeloval s Citrarskim ansamblom „Klangmosaik“. Z arijo Una furtiva lagrima iz opere Ljubezenski napoj ter skladbo Bed of Roses (Bon Jovi) je navdušil prav vsakega izmed poslušalcev. Obe skladbi je za citrarsko zasedbo priredila prof. Ilse Bauer-Zwonar.

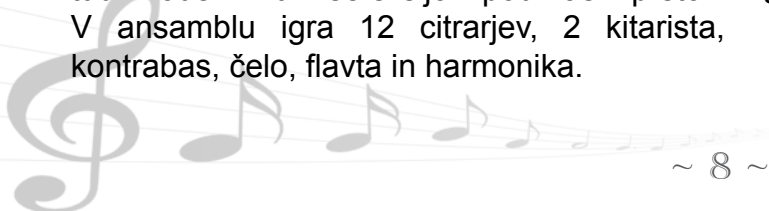
Solistično sem program dopolnila tudi sama ter zaigrala dva stavka Bachove Suite III (BWV 1009) na alt citre.

Za vrhunec večera je poskrbela kitaristka Kerstin Neubauer s svojo virtuoznostjo. Zaigrala nam je skladbo Francisca Tárrega Gran Jota.

S skladbo Oj, Triglav, moj dom smo se Citrarski ansambel „Klangmosaik“ in MPZ Triglav poslovili od poslušalcev. V polni Festivalni dvorani na Bledu je aplavz odmeval še dolgo po odigranih in zapetih zadnjih notah obeh zasedb.

S pomočjo Zavoda za kulturo Bled, Občine Bled ter pridnih rok Prgark nam je uspelo pričarati nepozaben večer, poln harmonije za ušesa, dušo in želodčke.

Damjana Praprotnik

CITRE NA MEDNARODNIH GLASBENIH DELAVNICAH

V Brežicah so poleti, med 17. in 23. avgustom 2014, v sklopu projekta CulturalNetwork of South Eastern Europe (CNSEE) potekale 2. mednarodne glasbene delavnice.

Delavnice, nastanitev, prehrana in spremljevalni program so bili za udeležence brezplačni, saj je Občina Brežice sredstva zanje pridobila na razpisu Evropske komisije v programu Kultura.

Sodelovalo je 60 udeležencev – harmonikarjev, tamburašev in citrarjev – iz treh držav in 6 mentorjev. Citrarske delavnice sta vodili prof. Anita Veršec in prof. Tinka Vukić.

Večina dogajanja je potekala v prostorih Mladinskega centra Brežice. Citrarke – ja, nobenega citrarja ni bilo na delavnicah – so bile razdeljene v dve skupini. Vaje so potekale v komornih skupinah, v citrarskem orkestru in v skupnem orkestru vseh udeležencev.

Posebej za to priložnost je namreč Matjaž Predanič, študent Akademije za glasbo in prejemnik Prešernove nagrade za glasbo, napisal Preludij za citre, tamburice in harmonike, ki so ga vsi udeleženci skupaj odigrali na zaključnem koncertu v atriju brežiškega gradu pod dirigentskim vodstvom avtorja samega.

Že med tednom sta bila v okviru delavnic v Brežicah dva koncerta: v ponedeljek so se pred mestno hišo predstavili mentorji z zelo pestrim programom, v sredo pa je bil v prostorih Mladinskega centra koncert udeležencev, kjer so nastopili nekateri solisti in komorne skupine.

Delavnice so bile tudi priložnost spoznati druge instrumente, nove prijatelje, saj je bilo poleg igranja nekaj časa namenjenega tudi druženju, spoznavanju mesta, ...

Orkester tamburašev, harmonikarjev in citrark na zaključnem koncertu

Udeleženci sta o delavnicah zapisali naslednje:

Julija Laznik:

Na delavnice sem se prijavila, ker sem želela poglobiti svoje znanje v igranju citer, se

družiti z vrstniki s podobnimi interesi in sem pričakovala eno kul izkušnjo. Res sem bila zadovoljna z izvedbo delavnic. Vsak dan smo veliko igrali citre, v prostem času pa sem se najbolj družila z Niko, ki se je na delavnice

prijavila zaradi istih razlogov. Zaključni nastop je bil fenomenalen, predvsem preludij za citre, harmonike in tambure. Take kombinacije inštrumentov še nisem slišala. Želim si, da se še kdaj ponudi priložnost izkusiti takšne dobre, radostne in poučne trenutke, še kakšne glasbene delavnice.

Anamarija Agnič:

Če sem se med temi počitnicami, za katere lahko brez slabe vesti rečem, da nam niso privoščile niti p od poletja, kaj naučila, je vsekakor to, da nas lahko prazno buljenje povsem oropanega, nekdanj bleščečega zanimivega televizijskega programa ali brezupno opazovanje nadvse trmastih gmot zgoščenih vodnih hlapov, ki seveda niti ne pomislijo na to, da ljudje mogoče spodaj umirajo od pomanjkanja vitamina D, ki ga povzroča dolgotrajna odsotnost sončne svetlobe, ali – kar je najhujše – delanje velikega, debelega ničesar, lahko pripravi do blaznih dejanj, kot je

recimo prijava na glasbene delavnice ...

Res se ne sliši preveč obetajoče, mar ne? No, naj vas potolažim, da našega neprecenljivega počitniškega tedna vsekakor nismo zapravili. Drži, da smo brenkali ure in ure, vendar, kadar imaš ob sebi odlični mentorici in resnično neverjetne »komade«, ti je igranje lahko le in samo v užitek. Seveda pa je vsak posebej komaj čakal, da oddrvi na igrišče in se do onemoglosti podi za ubogo žogo, ki je tisti teden utrpela resne posledice, oropa mizo s prigrizki, ali pa se preprosto zgrudi na posteljo in mirno uživa v klepetu s še čisto svežimi prijatelji. Kdo bi si mislil, da lahko tako nenavadna kombinacija glasbil kot so citre, harmonika in tamburica, pričara tako enotno ter povezano celoto. Morda pa je čar ravno v tem. Tako različni, pa še vedno nerazdružljivi. Če odštejemo razbolele prste, je bil to eden izmed tistih tednov, ki se ti vtisnejo v spomin in tam ostanejo za vedno.

Nevenka Kovačič

Komorna skupina mlajših citrark

Komorna skupina starejših citrark

ODDELČNI NASTOP CITRARJEV NA MOZARTEUMU

V ponedeljek, 24. novembra 2014, se je v Dunajski dvorani (Wiener Saal) odvijal oddelčni nastop citrarjev iz razreda Haralda Oberlechnerja. Nastopali smo trije citrarji, in sicer Sonja Moshammer, Claudius Wechs in jaz. Program je bil izjemno pester, od stare glasbe, preko citrarske romantike, jazza, vse do nove glasbe in avstrijske-ljudske glasbe. Vsak izmed nas je zaigral štiri solo skladbe. Najprej sem zaigrala Bachov Prelude iz Suite BWV1012 in skladbo iz obdobja romantike z naslovom Shympathiezauber, katere avtor je Josef Haustein (1894-1926). Skupaj s kitaristko Rebeko, ki študira Masterstudium - kitara, sem v duu zaigrala moderno skladbo Mirage. Skomponiral jo je prof. Harald Oberlechner, in sicer za avstrijsko tekmovanje Prima - La - Musica. Eden od njegovih učencev se je želel na tekmovanju predstaviti v duu s kitaro, vendar je nabor literature za takšno zasedbo precej osiromašen. Tako je nastal Mirage, ki je stilistično še najbližje jazzu, saj vsebuje značilen sinkopiran ritem.

Po krajšem pogovoru s komponistom sem izvedela, da je nekaj idej za kompozicijo dobil od skladateljev in kitaristov kot so: Leo Brouwer, Wolfgang Muthspiel, Sigi Schwab, itd. Nato sem zaigrala še Weissovo Fantasio IX in Jazz-Exercise 12 Oscarja Petersona v priredbi Haralda Oberlechnerja.

Za zaključek smo vsi skupaj zaigrali dve avstrijski ljudski in irsko ljudsko, ki je bila pika na i. Z značilnim irskim ritmom, harmonijo in temperamentom nismo nikogar v publiko pustili ravnodušnega.

Vedno znova sem fascinirana, kako takšne skladbe vplivajo na vzdušje v dvorani. Kljub temu, da je koncert že krepko prekoračil eno uro, je bila publika še vedno povsem skoncentrirana na dogajanje na odru.

Na koncu je kar nekaj ljudi prišlo k meni in mi čestitalo za nastop. Prijetno sem bila presenečena nad obiskom. To je bil zame še en dokaz, da citre vedno bolj dobivajo na veljavi in prepoznavnosti, česar sem se še posebej razveselila.

Monika Rožej

ZITHERSTAMMTISCH PRVIČ V SALZBURGU

Pod vodstvom gospoda Gerharda Lohingerja je v petek, 14. novembra 2014, v Salzburgu prvič potekalo srečanje citrarjev. Hotel Bräuwirt, kjer smo se srečali, se nahaja v Lengfeldnu, približno 2 kilometra severno od mesta Salzburg. Kljub temu, da se je dogodek odvijal v večernih urah, sem bila popolnoma

očarana nad prijetnim ambientom.

Igrali smo v večji jedilnici, ki sprejme do 100 gostov. Med krajšim programom na začetku je glavni organizator pojasnil namen srečanja in svoje zadovoljstvo nad uspehom prenesel tudi na vse prisotne.

Povedal je, da je njegova želja, da bi mladi citrarji (tako tisti, ki svoje zanje pridobivajo na glasbenih šolah, kot tudi tisti, ki so na glasbenih gimnazijah, konzervatorijih ali univerzah) čim več nastopali, se med seboj družili, delili svoje znanje in s tem pripomogli k večji prepoznavnosti citer. Njegov cilj je, da bi se takšna srečanja odvijala večkrat na leto (najmanj štirikrat letno oziroma – še bolje – vsak mesec).

V Innsbrucku potekajo takšna citrarska srečanja že 10 let vsak mesec. Odvijajo se v manjših gostilnah ali salonih, kjer vlada sproščenost, tako da se vsak počuti kot doma. Besedo Zithersammtisch bi lahko prevedli kot stalno citrarsko omizje. Po navadi obišče te majhne koncerte od 10 do 20 poslušalcev, kar daje temu srečanju še poseben čar. Večinoma igrajo starejši citrarji, vendar tudi mladi niso redkost. V povprečju se zbere 5 do 10 citrarjev, ki potem spontano muzicirajo skupaj ali solo. Največkrat je na takšnih prireditvah slišati avstrijsko ljudsko glasbo, ki je pri poslušalcih najbolj zaželeno. Seveda lahko igra vsak, kar si sam želi oz. pri čemer kot izvajalec najbolj uživa.

Zaigrala sem tri skladbe: Cvetje v jeseni (Urban Koder), Sympathiezauber (Josef Haustein) in Pot do srca (Georg Freundorfer). Bilo je približno 30 poslušalcev. Kar me je prijetno presenetilo, je bilo vzdušje. Čeprav je bil uradni del že zaključen, so poslušalci naše nastope spremljali povsem v tišini.

Ob tem sem se spomnila na pregovor: »Iz glasbe prihaja čar, ob katerem se morajo upokojiti vse skrbi in vse bolečine srca.« (William Shakespeare).

Mislím, da je v tem času, prepojenem s stresom in hitrim načinom življenja, v katerega smo vsi skupaj ujeti, nujno potrebno nekaj storiti zase in se zateči nekam, kjer se počutimo varne. Za nekatere je to glasba!

Monika Rožej

SPOMINČICE ZA DUNAJSKE CITRE V ŠENTILJSKI CERKVI

Naš rojak Ivan Zupanc nas je pred zadnjo nedeljo v oktobru razveselil z nastopom v drameljski podružnični cerkvi. Na starih elegijskih citrah iz 80-tih let 19. stoletja so zazvenele čudovite skladbe iz obdobja romantike. Skrbno izbrane besede citrarja so nas v vsem njihovem svetovljanskem pomenu prijetno nagovorile že na glasbenem listu:

»Zvestoba v poštenosti in neomajna predanost dunajski romantični družinski kulturi sta nas obdarili s kratkimi skladbicami za dunajske citre, ki so kot drobne spominčice; ljube in drage prispodobe lepih, nedoživetih daljnih trenutkov, ko so bili ljudje srečni. S svojo toplino, upanjem in neizrečenim hrepenenjem nas nežno priključijo v neomadeževan svet lepih misli in dejanj, kjer skromno postane imenitno in minljivo večno«.

Zven citer nas je resnično popeljal v svet brez lažnega blišča in hrupa.

Cerkev Sv. Ilija (po domače »Šentiljska«), zaščitnika pastirjev in beračev, je najstarejša v drameljski fari in je zelo akustična. V 14. stoletju so jo dali zgraditi žički kartuzijani. Naši predniki so jo v naslednjih desetletjih kar dvakrat dogradili. Ker je bila zgrajena na močvirnatem zemljišču, jo je vlaga močno načela, zato so jo nekoč nameravali celo podreti, kar so preprečili prizadevni domačini, ki so najbolj zaslužni, da se je biser med drameljskimi cerkvami ohranil do danes. Da bi ji povrnili izvirno lepoto, so jo večkrat obnavljali tudi v prejšnjem stoletju.

Njenemu plemenitemu izročilu smo se v domači Sekciji za zgodovino poklonili z omenjenim glasbenim dogodkom, ki ga je velikodušno podprl domači župnik Niko Krajnc.

Za njegovo naklonjenost se mu lepo zahvaljujemo.

Glasbeni list je krasil avtoportret Ivana Zupanca ob Šentiljski cerkvi.

V zakristiji so bile citre dveh čeških citrark iz 19. stoletja, skupaj s priborom, vezenima prtoma in notami.

Na okenski polici zakristije so obiskovalci občudovali damsko mapo za note iz leta 1910.

Besedilo in fotografije Primož Laubič

TO JE MORAVŠKA DOLINA

Letošnji praznik, 15. avgust, je bil deževen, oblačen dan. Kljub temu, kot se spodobi, sem se odločila za izlet. Za kratek izlet na Limbarsko goro, na kateri kljub bližini še nisem bila. Razgleda ni bilo. V megli se je dalo čutiti okolico. Oskrbnica gostišča na Limbarski gori je pokazala z roko v meglo in rekla: »To je Moravška dolina.«

Kot bi iz megle zazvenela znana melodija, glas citer, ki nas spremlja že od mladosti. Znana. Kdo pa je napisal besedilo? Prelepo besedilo je delo Rada Kokalja, citrarja, rojenega 8. 12. 1926 na Vrhpolju pri Moravčah.

Iz osebnega arhiva Rada Kokalja

Družina je bila velika, saj je imel Rado še tri sestre in dva brata. Živel so na majhni kmetiji, kjer je bilo dela dovolj, zemlje pa premalo, da bi primerno prehranila vse. Otroci so že majhni morali pomagati na kmetiji.

Oče in mama sta ob delu zelo rada prepevala, z njima pa tudi otroci. Ob dolgih zimskih večerih so prepevali, da ne bi ob delu prekmalu zadremali, ob pesmi pa so tudi lažje pozabili na lakoto. Peli so povsod, na njivi, na podu, tudi kasneje, ko so se za praznike vračali domov, so vedno imeli pripravljen seznam, kaj bodo peli. Oče je imel stare citre imenovane bordunske citre, na katere je igral z leseno trzalico ali pa s kurjim peresom. Kurje pero je bilo treba po vsaki pesmi menjati. Oče in mati sta začenjala peti, Rado pa brundati z burdunskimi citrami.

To je bil Radov prvi stik z glasbo in citrami. Doma je dobil voljo za petje in igranje ljudskih pesmi – tukaj je bil neusahljiv izvir njegovega delovanja.

Po drugi svetovni vojni je še nekaj let služboval v vojski, nato pa se je zaposlil v tovarni Iskra v Kranju, kjer je ostal vse do upokojitve. Po prihodu v Kranj se je priključil Prešernovemu pevskemu zboru in kmalu osnoval kvartet Zvonček.

Komaj se je Zvonček malo uglasil, že so navezali stik z Rudijem Bardorferjem, ki je ravno takrat iskal skupino, ki bi pela z njegovim novoustanovljenim triom. V začetku so prepevali ljudske pesmi, nato pa je Rado napisal besedila, ki so jih v večini uglasbili Rudi Bardorfer, Miha in Ive Dovžan, Silvester Mihelčič in drugi.

Rudija Bardorferja je življenjska in glasbena pot zanesla v Švico, kjer je nadaljeval s svojim delom. Kvartet Zvonček pa je zagnano začel sodelovati z ansamblom Mihe Dovžana. Z njim so veliko prepotovali, vse tja do Amerike. Najbolj so bili poznani po pesmi »Moravška dolina«.

Miha Dovžan je v Radu spodbudil staro željo, da se je začel ukvarjati s koncertnimi citrami. Učiti se je začel sam, tako, da je na citrah iskal melodije, ki jih je imel v srcu še od doma. Nekaj osnov mu je pokazala gospa Novakova iz Kranja. Tako je kvartet Zvonček kmalu nastopil ob spremljavi citer.

Nato je prišel čas, da je stopil na samostojno pot. Začel je igrati citre vsepovsod, velikokrat na sejnih, tudi z znano ljudsko pesnico Julko Fortuna, redno je spremljal poročne obrede, bil je tudi spremljevalec folklorne skupine ISKRA in še in še.

Pa ni zadržal znanja zase. Zelo kmalu ga je delil s svojimi učenci. Kar nekaj let je poučeval igranje na citre v Vodnikovi domačiji v Ljubljani, kjer so morali učenci opravljati izpit. Ker je imel v Kranju še za svojo družino premajhno stanovanje, ni mogel poučevati citer doma. Tako se je velikokrat odpravil poučevati na učenčev dom.

41 *zadržati*

tru - den po - pe - sem se po - tnik se - nji - ho - va zli - ni - ja - la v - stu - la s - šu den - cu si - me - njem bo že - jo ga - si - tem - nih go - zdov.

49 *počasi* *a tempo*

Tam je Mo - rav - ška do - li - na in mi - sli mi k - te - bi be - že

57

pol - ne spo - mi - nov mla - do - sti kot žit - no po - lje va - lo - vi.

CITRARSKO DRUŠTVO SLOVENIJE

Stari dom

(Rado Kokalj)

Rudi Bardorfer

prir.: Tomaž Plahutnik

Občuteno v ljudskem tonu

CITRE

Moj dom je tam da - leč kjer pti - ce po - jo, kjer

zju - traj skoz' ve - je gre son - ce lju - bo. Tam hi - ša je

sta - ra in slam - na - ti krov, le ja - bla - na cvet i - ma nov.

hitreje v ritmu

1. Tam vse sta - ro je, star je hram in hlev, sta - ra u - ra je sem ve - sel
2. Ka - dar pri - dem tja v sta - ro hi - ši - co zo - pet sem ve - sel

— star je strop le - sen, star je še spo - min na nek -
— in spet sem ves mlad. Sta - re pe - smi glas, sli - šim

27

da - nji čas, ki se vra - ča spet v do - ma - čo vas.
vsak ve - čer so - sed jo i - gra s har - mo - ni - ko.

v tempu valčka

33

Ne dal bi hi - ši ce, za vse na sve - tu

40

ne. Tam je moj sta - ri svet, tam je moj

47

1. dom! Moj dom!
2. dom!

CITRARSKO DRUŠTVO SLOVENIJE

Moravška dolina

(Rado Kokalj)

Miha in Ive Dovžan

prir.: Tomaž Plahutnik

V tempu valčka

CITRE

17

1. Tja pod Za sav-sko hri bo - vje kjer mla-di go zdo - vi br ste
2. Bi - stri po to - čki šu mi - jo in dol-be - jo skriv-ne ste ze

25

v_vzno-žje pod Lim-bar-sko go - ro se ti - ha do li - na je skri - la.
vas do va si - ce se skla - nja de kle-ta na po-lja hi ti - jo. Zve-

33

Sta - ri gra do-vi mol či - jo nad hol-mi kjer li - pa me di
čer bo-do fan-tje na va - si za pe - li de kle-tom pod o - knom

Rado ni imel samo ene ljubezni – glasbe. Njegova prav tako močna ljubezen je bilo zbirateljstvo – zbiranje starih razglednic.

Prve razglednice je videl doma. Iz vojske jih je prinesel ata, da jim je pokazal, kakšni so drugi kraji. Potem pa je začel zbirati. Očetovo zbirko je povečal z razglednicami, ki so jih imeli sosedje, nato z razglednicami Moravske doline, Slovenije. Ker je veliko hodil po svetu, so mu jih ljudje radi dali. Marsikdo pa je rekel: »O, koliko smo jih vrgli stran.«

Pa ni ostalo samo pri razglednicah. Zbiral je fotografije staršev, širše družine, star denar, različne predmete in citre.

Njegova zbirka je bila poznana kot ena najboljših in ni jih bilo malo, tudi med zbiratelji, ki so si jo želeli na tak ali drugačen način pridobiti.

Tako je doživel premišljen rop, zaradi katerega je ostal brez najvrednejših razglednic,

kovancev in drugih predmetov.

Ohranil pa je nekaj citer, ki so zanimive po svoji raznovrstnosti oblik in po načinu igranja nanje:

- koncertne citre – prim, terc in elegijske,
- mandolinske citre,
- violinske citre z lokom.

Nanje še vedno občasno igra za sebe.

Nekaj njegovih besedil je že skoraj ponarodelih – Moravska dolina, Zvečer in druge.

»Tako slovenska ljudska pesem nastaja, se ohranja in širi med ljudmi. Zato pa niso zaslužni samo tisti, ki se poklicno ukvarjajo z glasbo. Ljudska glasba je temelj slovenstva«, je zaključil eden izmed legend slovenskega citrarskega zvena, ko sem z njim pila kavo.

Marija Knific

INTERVJU S STEFFENOM HEMPLOM

Steffen Hempel je odličen citrarski pedagog, izvajalec in vedno poln idej. Je iz Greiza, ki je od Celja oddaljen 741 km. Kljub velikemu številu kilometrov je že večkrat bil v Sloveniji in bil nad njo navdušen ...

Steffen s svojo skupino citrarjev na zaključnem koncertu citrarskega seminarja junija 2014, foto: Damjan Regoršek

Steffen Hempel, večkrat si že učil na citrarskem seminarju v Celju. Kako se ti zdita ta seminar in kraj? Kaj ti je pri tem najbolj všeč?

Seminar mi je zelo všeč. Vedno znova me navduši, koliko mladih se prijavi na ta seminar in da potem skupaj s takim veseljem muzicirajo. Dom sv. Jožef, kjer poteka ta seminar, se mi zdi idealen, ker je vse pod eno streho, od prenočišča do učilnic, potem koncerti ... Vse je super!

Kaj mi je najbolj všeč? To je pa težko. Ne želim nekaj izločiti, ker meni se zdi najboljši kar celoten seminar. Vsako leto se ga veselim in tako z veseljem naredim dolgo pot iz Greiza (Nemčija).

Midva sva večkrat igrala skupaj, npr. v citrarskem kvartetu tekom študija v Münchnu, in skupaj smo naredili tudi več projektov. V Sloveniji si bil torej še preden si začel poučevati na citrarskem seminarju. Se še spomniš teh obiskov?

Bila je koncertna turneja proti Južni Tirolski in Sloveniji. Spomnim se, da je bil zelo lep obisk Slovenije, poleg nekaj koncertov smo si ogledali tudi nekaj znamenitosti, žal pa ne znam več točno reči, kje v Sloveniji smo igrali,

saj je tega že kar nekaj let. Kar mi je najbolj in kot najboljšo ostalo v spominu, je pokušina vina v vaši kleti, Irena ;)

Kako si pravzaprav prišel do citer? Razloži malo, kakšna je bila tvoja citrarska pot.

To je bilo naključje, saj sem pričel s kitaro na glasbeni šoli Greiz. Star sem bil 10 let in sem se že dve leti učil kitaro. Prišel sem v učilnico in tam so bile na mizi citre. Malo sem jih pobrenkal in od takrat dalje sem se hotel učiti le še igranja na citre. Rečeno, narejeno. Leta 1994 sem torej pričel s citrami in potem nadaljeval študij citer pri Georgu Glaslu v Münchnu.

Študiral si torej citre v Münchnu. Kje pa živiš in delaš danes? Kaj vse učiš in približno koliko učencev citer imaš trenutno?

Izhajam iz Greiza, ki je v predelu Thüringen v Nemčiji. Po zaključenem študiju sem se vrnil semkaj. Takrat je bilo zelo nesigurno, če bom lahko tukaj delal in se živel od tega. Najprej sem naredil ovinek z drugimi dejavnosti na sosednjih glasbenih šolah v okrožju, nato pa sem našel pot, da sem lahko pričel poučevati na glasbeni šoli v Greizu, kjer sem prevzel majhen citrarski razred svojega nekdanjega učitelja in ga razširil.

Vsega skupaj imam trenutno torej 20 učencev na citrah, le-ti so porazdeljeni med glasbeno šolo »Bernhard Stavenhagen« Greiz in skupnost »Arbeitsgemeinschaft Zither«, ki sem jo ustanovil sam leta 2009 na eni izmed šol.

Poleg tega poučujem še klasično kitaro, na dveh privatnih srednjih šolah pa še glasbo.

Slišala sem, da si sedaj ustanovil citrarsko skupino s svojimi učenci ...

Citrarska skupina Greiz je še čisto nova, in sicer obstaja od oktobra 2013. V tej skupini se najdejo skoraj vsi učenci z glasbene šole Greiz in skupaj smo naštudirali že kar nekaj rock- & pop-skladb, ki smo jih potem na prvih nastopih in prireditvah odlično predstavili.

Večinoma pa nastopaš solo. Kaj igraš najraje?

Solo koncertov pravzaprav nisem imel ravno veliko, saj sem moral v zadnjih letih, odkar sem zaključil študij leta 2009, zelo veliko delati. Kadar pa koncertiram, igram mešanico vseh glasbenih stilov, od stare glasbe, sodobne glasbe, rock/pop, jazz, do folklore in še.

Ravno zdaj sestavljam skupaj nov program, ki se omejuje na rock/pop, jazz in improvizacijo. Prve koncerte s tem novim programom bom organiziral v letu 2015.

Imaš trenutno še kakšen zanimiv projekt?

Eden izmed projektov, ki ta trenutek sicer malo miruje, so e-citre (op. p. električne citre). Ta instrument želim preizkusiti in vključiti v elektronsko glasbo (tehno, house ipd.). Prve vključitve sem že imel, vendar sem še pri preizkušanju in eksperimentiranju.

Morda še kakšen stavek k e-citram in katere citre sicer igraš najraje?

Moje izkušnje z e-citrami so še bolj na začetku. Naročil sem svoje e-citre, ki bodo dokončane predvidoma v decembru 2014. Potem se bom več ukvarjal z njimi in jih večkrat uporabil.

Sicer pa igram na diskantne citre »dolgi model« od izdelovalca Wünsche. Čudovit instrument, ki ga zelo rad igram.

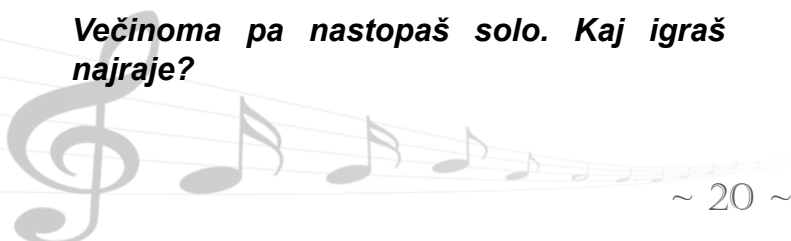
Imaš morda kakšen predlog za naše bralce in bralke, kako se otresti treme pred nastopi?

Morda nasvet glasbenega kolega: občinstvo si predstavljati napol slečeno, saj ti gre potem na smeh in treme ni več. Če to res učinkuje, ne morem reči, ker sam s preveliko tremo nisem imel nikoli težav. Po navadi sem čisto miren.

Druga možnost bi pa morda bila, da si nastopajoči predstavlja, da občinstva sploh ni v dvorani. To mi je pred leti zelo pomagalo.

Hvala za odgovore in se vidimo prihodnje leto!

Spraševala in prevedla Irena Zdolšek

INTERVJU Z BOŽO BAUER

Že po nekaj stavkih, ki jih spregovorimo z gospo Božo Bauer, spoznamo, da je velika ljubiteljica citer, ljudske glasbe in plesa. Redno jo vidujemo na citrarskih prireditvah, zagrizeno se trudi, da bi citrarstvo zaživelo tudi na Domžalskem, zato sem se odločil, da z njo naredim intervju za SC.

Že nekaj let ste v pokoju. Kateri poklic ste opravljali v aktivni dobi?

Bila sem 12 let vzgojiteljica v vrtcu, kasneje pa socialna delavka in v tem poklicu sem se tudi upokojila. Že od mladih let pa sem plesala pri folklorni skupini Tine Rožanc ...

No, in sva že pri glasbi.

Ja to me je vedno veselilo. Pri folkloristih sem začela z ljudsko glasbo in plesi.

Kako pa so se potem v vašem življenju pojavile citre?

Od nekdanj sem si jih želela igrati. Slišala sem Miho Dovžana, tako kot večina v tistih letih ... Ja, in citre so me očarale. Pri meni je tako: ali me takoj kaj prevzame, kot recimo folklor, ali pa me sploh ne. Seveda sem si želela igrati, vendar takrat ni bilo časa, denarja ... Ko sem šla pa v pokoj, sem si kupila citre, začela spremljati to dogajanje, prišla do citrarske šole v Vodnikovi domačiji itd. Citer prej sploh nisem videla v živo, niti nisem vedela ali so težko priučljive. Veste, jaz sem takšen trmast človek. Če je meni nekaj všeč, se zadeve lotim in grem po kolenih, če je treba ...

Kdo so bili vaši učitelji citer?

Najprej je bil to gospod Rado Kokalj, potem gospa Tanja Zalokar in Dejan Praprotnik. Sem

pa ves čas vrtala naprej, spraševala Tomaža Plahutnika, Cito Galič, da bi si znanje še utrdila. Gospa Galičeva me je potem usmerila k skupini, ki jo je vodil Marjan Marinšek v Velenju. Tam mi je bilo zelo všeč. Skupina je pred tem delovala že nekaj let in mi je bilo super pričeti igrati v skupini, saj sem prej vedno igrala sama.

Vsa ta leta se vztrajno vozite v Velenje, vendar je vedno z vami prijateljica. Kako sta se našli z gospo Betko Kralj?

Betka me je slišala, ko sem nastopala na otvoritvi neke razstave, še takrat, ko me je učil Rado Kokalj. Zanimalo jo je, kje se učim in tako je tudi ona začela v Vodnikovi domačiji. Postali sva dobri prijateljici. Skupaj sva hodili na pouk citer in kasneje tudi v Velenje in to počneva še sedaj. Naju nič ne ustavi, skoraj v vsakem vremenu greva.

Ves čas pa ste imeli željo, da bi se citre več pojavljale tudi v Domžalah, da bi se osnovala kakšna skupina ...

Ja, o tem sem začela intenzivno razmišljati, ko sem se začela učiti pri vas. Kmalu sem šla spraševati po Domžalah, če bi lahko kje imeli takšno skupino. Sploh sem pa videla, da je to potrebno, ko smo začeli s seminarji. Srečevali smo se s citrarkami z Gorenjske in od drugod. Videla sem, da nas je kar nekaj, ki bi rade igrale skupaj. Potem sem jih začela klicati in so bile takoj za to, da osnujemo skupino v Domžalah. Od tu naprej ste v zgodbo vpleteni tudi vi, kot se najbrž spominjate. Na prvo povpraševanje, če ste nas pripravljene učiti, ste odgovorili, naj se obrnemo na vaše mlajše kolegice, posebej na Damjano Praprotnik, ki je iz teh koncev doma. K sreči je imela predsednica društva Lipa - Univerza za tretje življenjsko obdobje Domžale, gospa Metka Zupanek, veliko posluha za moje ideje. Tako smo k učenju citer pritegnili začetnike. Letos sta pri Damjani kar dve citrarski in ena kitarska skupina. No, vi ste se pa tudi dali pogovoriti in vodite skupino Notice, kjer igramo citrarke, ki sicer igramo že nekaj let. Po dobrem letu ima skupina Notice za sabo že kar nekaj nastopov.

Tudi pri folklori vam je uspelo večkrat uporabiti citre pri spremljavi plesov, kajne?

Ja, vedno me je jezilo, ker so bile citre pri folklori po nepotrebnem zapostavljene. Ob citrah so svoj čas tudi plesali, šele kasneje jih je izpodrinila glasnejša harmonika. Menim, da bi se vsaj pri folklori morale citre kaj več uporabiti. Tako v moji folklorni skupini kar precej uporabljamo citre. Pohvaliti moram Damjano Praprotnik, ki pri meni v folklori vodi skupino instrumentalistov, kjer imamo poleg kitare, violine in obvezne harmonike tudi oprekelj in citre.

Precej ste pripomogli tudi, da se je osnovala še ena mlajša skupina citrarjev ...

Pogovarjala sem se z mojimi vrstniki in starejšimi Domžalčani, s katerimi se dobivamo pri različnih dejavnostih. Povedali so, da poznajo citre, da so jim všeč in mnogi jih imajo celo doma. Igrali so jih starši, tete itd., instrumenti so zdaj kje na kakšnem podstrešju ali kje pozabljeni. Torej so bile citre na Domžalskem priljubljene. Zvedela pa sem tudi, da je kar nekaj mlajše generacije, zdaj že odraslih ljudi, ki so se učili pri profesorju Plahutniku in aktivno ne igrajo več. Meni se je zdel pravi greh, da ne poizkušam teh citrark vzpodbuditi k ponovnemu igranju. Sami veste, koliko se mučimo starejše citrarke, da kaj spravimo skupaj. Te, ki so se pa v mladosti učile citranja, so v veliki prednosti. Tako se je osnovala skupina citrarjev, ki skupaj igrajo enkrat tedensko v prostorih gasilskega doma v lhanu. Upam, da bodo vztrajni, tako kot smo me, starejše citrarke.

To je bila res odlična ideja. Marsikdo, ki je končal nižjo glasbeno šolo na citrah pa tudi na kakšnem drugem glasbilu, igranje opusti, če nima ravno nekih vzpodbud, da bi še naprej igral.

Ja, to bi lahko organizirali tudi po drugih krajih. Sploh pa starejši, mi se včasih sploh ne zavedamo, kakšno srečo imamo, da igramo citre. Veste, s citrami, z glasbo, vsaj pri meni je bilo tako, se da prebroditi marsikatero krizo v življenju. Moje citre so se kdaj tudi kopale v solzah, vendar sem tudi s citranjem ohranila življenjski optimizem. Velikokrat sem se zvečer usedla za citre in z njimi pregnala samoto in žalost ... Igranje v teh skupinah je pa sploh poseben čar. Marjanke v Velenju, Notice v Domžalah, citrarski orkester v Litiji, mogoče še kje. To so sami prijetni ljudje, sproščeni in razumevajoči. Preko druženja na citrarskih srečanjih, nastopih in seminarjih smo stkali lepa prijateljstva.

Za konec povabiva še na citrarsko prireditev, ki bo februarja v Domžalah.

Želim si, da bi tudi v Domžalah uspeli vzgojiti publiko, ki bi hodila na citrarske prireditve, tako kot recimo v Velenju in Žalcu. Zato pripravljamo v sodelovanju z društvom Lipa v nedeljo, 22. februarja 2015, ob 17:00 citrarski večer v Kulturnem domu Franca Bernika v Domžalah. Na njem bomo nastopili citrarji iz Domžal in okolice ter Slovenski citrarski kvartet. Lepo vabljeni!

*Spraševal in zapisal
Peter Napret*

*Boža Bauer,
Mihaela Kuzele,
Marija Hahner,
Marija Knific*

(foto: P. Napret)

OBRAVNAVA DRŽE IN STABILIZACIJE TELESA - CARINA JOLY

Od 14. do 16. novembra so na Glasbeni šoli Laško-Radeče potekali 14. klavirski dnevi. V teh dneh so se zgodila številna predavanja ter vrhunski koncerti npr. Duo excentury, Vladimir Mlinarič z gosti, duo KaPriS, ... V nedeljo, 16. novembra, pa je potekala delavnica in mojstrski tečaj z Carino Joly. Carina Joly je brazilska pianistka in deluje kot izvajalka, učiteljica, predavateljica in svetovalka za telesno držo v Braziliji, na Portugalskem, v ZDA, na Danskem, v Srbiji in Švici. Na univerzi v Oklahomi je diplomirala iz izvajalske prakse in poučevanja klavirja. Trenutno živi v Švici, redno nastopa in privatno poučuje. Je avtorica študija glasbene fiziologije na Züricher Hochschule der Künste. Sodelovala je pri znanstvenem projektu za optimizacijo nastopanja na šoli Collegium Helveticum Zürich. Sama sem se prijavila na delavnico in mojstrski tečaj in bila zelo navdušena. Na mojstrski tečaj sem se kljub temu, da sem tudi pianistka, prijavila s citrami, saj Carina Joly dela z vsemi instrumentalisti in sem hotela preveriti in izboljšati svojo držo pri igranju na citre. Prejela sem prepotrebno znanje o sami skrbi za pravilno držo, da ne pride do poškodb. V času študija je pridobivanje tovrstnega znanja žal velikokrat zelo okrnjeno. V nadaljevanju predstavljam povzetek članka, ki ga je Carina sama napisala, in je bil objavljen v VirKLI, reviji klavirskih pedagogov Slovenije.

Učitelji smo odgovorni, da učencem nudimo bistvena orodja za njihov glasbeni razvoj, jih vodimo k razumevanju in jasnemu izražanju glasbenih idej in da jih pripravimo na soočanje s pritiski glasbene kariere. Odgovorni smo za »prtljago«, ki jo naši učenci odnesejo z učnih ur v svoja življenja, ne glede na to, s katerim poklicem se bodo na koncu ukvarjali. Skrb vzbujajoči izsledki raziskav so pokazali, da se dve tretjini profesionalnih glasbenikov ter polovica glasbenikov skozi izobraževanje (preden postanejo profesionalci) ukvarja s fizičnimi neprijetnostmi ali bolečinami ob igranju na inštrument. Poleg tega vsi vemo, da stroge zahteve glasbenega izvajanja

prispevajo ne samo k fizičnemu, ampak tudi k emocionalnemu stresu, ki je pogost že med samim učenjem. Vedno se je potrebno spomniti primarnega razloga, zakaj smo si izbrali poklic glasbenega učitelja: »Želimo deliti svoje pozitivne aspekte, ki jih je glasba prinesla v naše življenje.«

PRVI KORAKI

Prvi učinkoviti korak, ki bo zapolnil vrzel v našem znanju poučevanja inštrumenta, je ta, da sami občutimo stabilizacijo, držo in večje zavedanje svojega telesa. Ta proces vključuje poglobljanje v naše telo, zahteva čas in predanost. Koristi nam lahko tudi nasvet strokovnjaka naše najljubše telesne terapije, ki nas lahko opozori na vidna neravnovesja pri drži med igranjem ter nam predlaga vaje za izboljšanje. Ne glede na to, katero terapijo izberemo, bomo vključeni v proces opazovanja in iskanja novih tendenc svoje držo, začasnega osredotočenja na izolirane dele telesa in opazovanje lastnih rezultatov pri dobrem počutju med igranjem. Bistveno v tem procesu je, da se opazujemo pred začetkom eksperimenta in po njem. Edini način, da opazujemo in primerjamo spremembe držo, je skozi gledanje videoposnetkov in fotografij.

Kadar sedimo pri citrah, je pomemben del telesa pri sami drži medenica.

MEDENICA

Med igranjem prehaja velik del teže našega telesa skozi medenico in je z njo podprt, zato je opazovanje gibalnega razpona svoje medenice lahko razsvetljuječe – eksperimentiranje z višino klopi in položajem sedenja na njej je v tem procesu odločilnega pomena. Z nagibanjem medenice naprej in nazaj ter vstran (spreminjanje težišča z ene na drugo sedalno kost), z iskanjem bolj centralne pozicije s sukanjem medenice okrog osi bomo spoznali, da zgornji del telesa verižno vpliva na položaj ramen, vratu in glave.

ZGORNJI DEL TELESA

V vaje zgornjega dela telesa lahko vključimo iskanje pravilne pozicije ramen in glave, krepitev vratnih mišic in raztezanje. Lajšanje bolečin v vratu lahko dosežemo z vajo krepitev mišic, kjer z rokami objamemo zatilje, glavo potiskamo nazaj ter jo z rokami vlečemo v nasprotno smer.

Širitev tradicionalnega načina poučevanja izvajalske prakse z vključitvijo celostnega pristopa k telesu narašča, saj učitelji glasbe in učenci spoznavajo koristi, ki jih ta prinaša. Poleg tega, da koristi zdravju, je nova generacija mladih glasbenikov, ki so bili vključeni v fiziološko orientirani trening potrdila izboljšave pri drži, dihanju, svobodi gibanja med igranjem in zanesljivosti na odru. Poleg tega je večje telesno zavedanje, združeno z izvajalskim treningom, pomagalo učencem pri premagovanju treme.

Žal sem v tem članku napisala zelo malo o samih vajah. Razlog je ta, da jih je zelo težko opisati. Potrebne so vsaj fotografije. Delavnica, na kateri sem bila prisotna, je trajala 4 ure in pol ter nato še mojstrski tečaj približno toliko. Na delavnici smo vse vaje sami tudi praktično preizkusili.

Na koncu članka bi vas rada še opozorila na zelo neprijetno bolezen, ki jo imajo mnogi glasbeniki: »Dystonia focal«.

DYSTONIA

Dystonia je nevrološka motnja, pri kateri podaljšana nehotena mišična krčenja povzročijo nesmotrno zvijanje udov in telesa, ponavljanje gibov in nenormalne drže telesa. Npr. pri igranju kar naenkrat ne moremo zabrenkati s prstancem. Gib je nepopoln in blokiran.

Bolezen se pojavi velikokrat pri zelo uspešnih profesionalnih glasbenikih in študentih, ki več ur na dan vadijo. Bolezen prekine profesionalno pot za več let ali za zmeraj. Potrebne so številne terapije, ki so pri nas še precej nepoznane v tujini pa že precej bolj uveljavljene. Učinkovite so terapije z botoxom, ki je nam bolj poznan predvsem v lepotni kirurgiji. Možgani si morajo reprogramirati gibe, zato je potrebna opustitev vsega programa, ki ga je glasbenik delal in začeti znova.

Uporabljajo se terapije kot so: fizioterapija, Feldenkrais, »Aleksander-Technik«, terapije z nevrologi in psihoterapevti, ...

PREVENTIVNI UKREPI:

- pred igranjem se ogrejemo s kakšnimi prstnimi vajami, lestvicami
- ohranjamo naše telo v dobri telesni kondiciji
- ne smemo ignorirati neprijetnosti ali bolečine pri igranju
- izogibamo se večurnemu igranju brez premora
- hodimo na tretmaje proti stresu, anksioznosti, ...

Ko sem iskala več informacij o tej bolezni v slovenskem jeziku, kar ni bilo zadetkov. V angleškem jeziku je precej, najde pa se tudi v nemščini. Na internetni strani www.dystonia.org je poglobljen opis te bolezni.

Carina Joly je izjemna ženska, pianistka in predvsem učiteljica, ki se zaveda, kako potrebno je znanje o drži in preprečevanju poškodb. Vsi si namreč želimo, da bi vse svoje življenje lahko učinkovito, z užitkom in brez bolečin opravljali svoj poklic in nenazadnje tudi samozavestno, pokončno ter uspešno koncertirali.

Janja Brlec

Foto: Carina Joly, posnela Janja Brlec

IDENTITETA CITRARJA

*Preden pričnemo verodostojno raziskovati karkoli v povezavi s citrami, moramo **obvladati predmet raziskovanja**, tj. **citre**, pri čemer premoremo korekten odnos do tega glasbila. Tokrat bomo **prepoznavali citrarje**, kjer **njihove telesne identitete ni več in jih nismo nikdar slišali**.*

OSEBNA IDENTITETA

Je izražena z imenom in priimkom. **Identiteta izdelovalca citer** pove, **kdo jih je izdelal**. Njena navedba je bodisi v obliki suhega žiga na vratu ubiralke, graviranega napisa na mehaniki, na dnu citer pod zvočnico ali na nalepki. Kadar jo krasijo medalje, je izdelovalec želel poudariti kvalitetno izdelavo in **status** med izdelovalci. Tako na nalepki citer Hansa Haubnerja beremo: Hans Haubner Izključno privilegirana cesarska knežja tovarna. Ponekod vsebuje informacije o referenčnih kupcih, recimo navedbo »dvorni dobavitelj«. Če ima izdelovalec grb, na njegovih simbolih prepoznamo, s čim se je **identificiral** ali enačil. Na stari modri nalepki Antona Braeuerja poleg grba srečamo laboda in simbole razvoja in napredka: most in železnico s telefonskimi drogovi v Schönbachu; na njegovi nalepki v zeleni barvi po razpadu Avstroogške monarhije pa le še grb.

Jezik in krajevna pripadnost na nalepki razodevata **izdelovalčevo nacionalno identiteto**. Kadar na starih citrah ni črkovnih in številčnih informacij, po motivih na morebitnih intarzijah najprej sklepamo na narodno pripadnost izdelovalca; intarzija iz bisernih matic s hrastovim listjem in želodom nam nakazuje, da je citre izdelal Nемеc. Neznane izdelovalca skušamo prepoznati tudi po obliki citer in značilnih obrobah iz celuloida ali tankih furnirnih pasov, vendar metoda ni zanesljiva. Če pa ne vedoč že imamo kakšne njegove citre ali imamo dostop do njih, ga po obliki mehanike, graverjevem slogu, prečkah na ubiralci, menzuri in zvočnici ter kobilici lažje prepoznamo, saj je že šolanje nekdanjih izdelovalcev dajalo **poudarek**

lastnemu modelu. Če sta na citrah navedeni letnici izdelave ali zaporedna številka, lahko po datumu rojstva določimo izdelovalčevo **starost**. Včasih je pred sestavljanjem citer s tintnim svinčnikom na most pod ubiralco ročno napisal svoji inicialki in letnico, izjemoma se je z njim podpisal na leseno korito pod mehaniko; četudi edini, je **ročni podpis najverodostojnejši prepoznavni vložek izdelovalca**. Nekateri izdelovalci so citre tudi igrali (Anton Kiendl, skladatelj za citre Hans Haubner).

Identiteta dveh izdelovalcev citer.

Osebna identiteta citrarja odgovarja na vprašanja **kdo, kaj in kako je igral**. Pri stari fotografiji, ki je praviloma ni tam, kjer najdemo citre, po jagodah na prstih in drži rok najprej preverimo, če gre za citrarja, ali se je oseba ob citrah z njimi zgolj fotografirala, zatem pogledamo na zadnjo stran, če je tam citrar naveden; to bo verjetneje, če je fotografija obenem razglednica. Njegove citre je na starih fotografijah težko prepoznati. Kadar so ob njih podpisane ali žigosane note, smo zadovoljivo odgovorili na prvo vprašanje. Če pa nimamo fotografij, not, niti ustnih informacij, nam preostane zgolj ugotavljanje spola citrarja.

Ugotavljanje identitete s pomočjo fotografij in besedil: Citrarka Marija Brečko iz Bezovja pri Šentjurju na poštni kartici iz leta 1914.

SPOLNA IDENTITETA

Odgovarja na vprašanje, ali **je citre igralo dekle ali fant**. Kako nam jo razkrijeta okrasje na citrah in pribor? Kadar so prim in polelegijske citre pokrite z ročno obrobjeno krpo z vezenimi in icialkami ali cvetjem oziroma liro, oziroma kadar v furnirani in biserni intarziji odkrijemo inicialki, liro ali otroka, in na izvezeni inicialki naletimo celo na svileni prevleki z notranje strani pokrova kovčka in v škatlici za pribor na levi strani kovčka počiva prijemalka za koščene gumbе na mehaniki, je te citre praviloma **igralo dekle**. Dekleta so imela rada fine drobne bordure z neskončnim vzorcem na obrobah citer in ob zvočnici. Dekle svojih citer nekoč ni kupilo naključno; če se je odločilo za polelegijske citre, so bile nekoliko manjše. Te ugotovitve lahko podkrepimo z velikostjo naprstnika in morebitnimi inicialkami na njem. Dekleta, ki so veliko nastopala so med večjimi modeli izbrala harfne citre, model Arion.

Če sta na intarziji upodobljena fant in dekle, je te citre praviloma **igral fant**, zagotovo pa je igral citre z dvojnim dnom, elegijske in križnostrunske citre.

Iz spolne identitete: vezeno cvetje in inicialke na dekliških prtih za pokrivanje citer.

Notne izdaje za citre so dekleta rada dajala v vezavo. Vezan komplet vseh skladb skladatelja C. M. Ziehrerja, prirejenih za citre, je 11. novembra 1903 »gospici« Marici Košakovi podaril njen občudovalec.

Dojemanje lepote je povezano z nasprotnim spolom, zato je te citre igral fant.

Dekleta in citre: žig učiteljice, prijemalka in ščetka za čiščenje ubiralke.

Te citre sta igrali mati in hči.

TONSKA IDENTITETA IN NJENA REKONSTRUKCIJA

Tonska identiteta je del citrarjeve osebne identitete, ki odgovarja na preostali dve vprašanji: **kaj in kako je igral**.

Zajema **citrarjev ton, zvočno sliko in njegove najljubše skladbe**, ki nas napotujejo na kulturo, s katero se je istovetil in podoživljal. Na notnih najdbah so bodisi obkljukane ali ročno prepisane, listi pa bolj izrabljeni.

Tonsko identiteto citrarja rekonstruiramo s citrami, na katere je igral, s strunami ob najdbi (manjkajoče strune dopolnimo z enakimi strunami iz drugih najdb), **z njegovim naprstnikom in najljubšimi skladbami**, kjer so mu citre v popolni predanosti brezskrbno zapele »na polno«, da je v sijaju zvena zablestela njihova aura. Nanje igramo vse dokler je ne začutimo.

Citre pravilno uglasimo, in sicer kratke ali »prim« ter »dunajske koncertne« z menzuro 38 cm in 40 cm na ton A1, najpogostejše, polelegijske z menzuro od 41 do 43,5 cm na G1 (ker so nastale iz dveh osnovnih menzur) daljše, elegijske z menzuro od 47 do 51 cm pa na E1. Če so citre izdelane pred letom 1885, jih lahko uglasimo še pol tona nižje, ker šele pravilna

uglasitev daje romantični glasbi za citre nekdanji čar, mehkobo, eleganco in melanholičnost. Za pravilno interpretacijo osvojimo dunajski način igranja, kjer zvočno sliko uravnavamo s pritiskom desne roke.

Na citre jo pri igranju položimo tako, da s prsti pokrijemo vidno izrabljena mesta spremnih in basovskih strun, kjer je citrar igral spremljavo. Kmalu bomo ugotovili, da so izbrane skladbe, ki jih interpretiramo v duhu tedanjega časa, prilagojene zmožnostim citer in citrarja, pri čemer naj nas žlebiči na prečkah ubiralke, ki determinirajo tempo in čist ton melodije ne motijo, saj sodijo v njegovo igro, kjer močan in širok vibrato igramo do širine bregov žleba. Če so žlebiči zgolj na prvi struni, je igral predvsem enoglasno, kar potrjujejo notne najdbe.

Njegove citre bodo v nasprotju s pričakovanji sprva zazvene dokaj nenavadno, arhaično; vendar nad njimi ne smemo biti razočarani, saj nam **rekonstrukcija prikaže kaj je bilo in ne kaj nam je všečno**; če smo za to metodo dovolj kompetentni, **je zelo eksaktna**. Skladbe iz starih notnih izdaj igramo na citrah, izdelanih v času izdaje, ker le na njih izvirno zazvenijo.

DOKUMENTIRANJE REKONSTRUIRANE TONSKE IDENTITETE

Če želimo **reinkarnirano tonsko identiteto citrarja iz 19. stoletja** posredovati znanostem, jo z mikrofoni **zajamemo v zvočni posnetek in ga zapečatimo**.

Pri zajemanju resonance spodnje deske uporabimo kontaktni mikrofoni, medtem ko zvok iz zraka lahko zajamemo s kondenzatorskim, ki ga na stativu iz protiresonačne gume postavimo leže; neposredno nad strune in se s profesionalnima brezšumnima kabloma povežemo z avdio snemalnikom. Kontaktni mikrofoni, ki je z zgornje strani fiksiran na desko s priloženim akustičnim kitom, s spodnje strani še podložimo, tako da citre stojijo na prednjih dveh nožicah in mikrofoni, ki ne sme nihati skupaj z resonančno desko, da bo lahko »lovil« celotno zvočno sliko. Ko si nataknemo zaprte slušalke, se z ušesi v citrah spustimo v njihov zvočni mikrokozmos, kjer niti dveh tonov ne zaigramo enako.

Okrog tona mrgolijo alikvotni toni, kot čebele v panju; vsi doslej neznan prizvoki pri igranju postanejo dobro slišni, večino odpravimo v tednu dni s čistim igranjem pod slušalkami do dve uri na dan, pri čemer izostrimo čut za ločevanje zrnja od plev, saj so stari citrarji igrali čisto in tekoče. **Prizvoki ki ostanejo, so deligre** in oplemenitijo zvočni dokument. Če nas še vedno mika skušnjava, da jih amputiramo in oskrunimo brezmadežni zvočni posnetek, se zatečemo k odrešujočemu spoznanju Svetega Avguština (4. stol.): Kadar uničujemo neprijetno, obenem uničujemo tudi prijetno. Pred igranjem si prste razmastimo s 96 do 99 odstotnim alkoholom, da z njimi ne mlaskamo po strunah, saj mora biti **posnetek neomadeževan** in **ne smemo posegati v zvočno valovanje**.

Verodostojnost posnetka preverjamo organoleptično. Iz zvočnega vira, ki je od naših ušes enako oddaljen kot citre, mora pri enaki jakosti **zveneti enako kot na citrah**, tako dolgo premikamo mikrofona in preverjamo posnetke. Pod slušalkami se mora slišati enako, kot če ubiramo strune, prislonjeni na resonančno mizo z levim ušesom.

Če mikrofona nista vrhunska, zvočni dokument ne bo identičen; enako velja za slušalke, saj bo **reinkarnirano tonsko identiteto v svoji izvirni žlahtnosti** z njimi okušal tudi bodoči poslušalec.

Z **rekonstrukcijo, posneto z nekakovostno opremo, magneti, filtri, zvočnimi efekti, popravki, mešalnimi mizami**, barvanjem tonov, mikrofoni z dinamičnim in frekvenčnim popačenjem in poseganjem v zvočno valovanje, ipd. **posredujemo citrarjevo lažno, neizvirno tonsko identiteto**, ki nima znanstvene vrednosti.

REINKARNIRANA TONSKA IDENTITETA IN ETIKA

Reinkarnirana tonska identiteta citrarja, ki nam slušno sporoča **kaj in kako je dejansko igral, pozitivno ali negativno odstopa od citrarjeve družbene identitete**, tj. od idealiziranih predstav svojcev, ustnega izročila in kolektivnega spomina. Ker citrar ni mogel izraziti svoje volje, **rekonstrukcijo njegove tonske identitete opravimo s pieteto**; z dolžnim spoštovanjem do prednikov. Zato mora biti naše ravnanje **etično**; vsi udeleženci, v našem primeru nekdanji, potencialni in bodoči poslušalci morajo biti zadovoljni, nihče ne sme biti prikrajšan ali prizadet in nihče ne sme imeti slabe vesti. Tudi zanamci imajo pravico do verodostojnih zvočnih informacij. Če smo obdarjeni s sposobnostjo in priložnostjo, da jih poustvarimo in posredujemo, jim te pravice ne smemo odreči.

Postavitev kondenzatorskega mikrofona Audiotehnica ATM 33a z gumijastim stativom Audiotehnica AT860 in kontaktne mikrofona za godala SHADOW SH 3001 na polelegijskih citrah Eduarda Heideggerja (1851-1923) iz Linza na Donavi. Citre so iz leta 1901.

*Besedilo in fotografije
Ivan Zupanc*

CITRARSKO DRUŠTVO SLOVENIJE

SLUTIM JO, POMLAD – MIHAELA ZAHRASTNIK

20. novembra sta moji učenki Klara Sonc in Maja Knez nastopali na predstavitvi pesniške zbirke *Slutim jo, pomlad*, Mihaele Zahrastnik v Knjižnici Radeče. Matjaž Kmecl je dejal, da je sporočilo te zbirke pesmi: »Vse, kar biva, ponuja ti roko.« Gre namreč za poezijo tihega pogovarjanja z drevesi, s polji, z rožami, pokrajino, s spomini. Pesnica se opredeljuje – za življenjsko prijaznost, človeško medsebojno naklonjenost: predrobni smo, preminljivi, preveč ljubeznivo lepih stvari nas v življenju obdaja, da bi šli kar tako mimo njih.

Klara in Maja sta pesniški večer obogatili z ljudskimi pesmimi, ki pripovedujejo ravno o lepoti naše dežele, naravi, ljubezni, družinski toplini in prijateljstvu.

Klara Sonc in Maja Knez

Sama sem nastopala že na mnogih predstavah pesniških zbirk, ta večer pa se me je še posebej dotaknil. Preprosta ženica, čeprav zgleda zelo mladostno in ji človek nikakor ne bi prisodil, da je osemdesetletna gospa, svoje pesmi zrecitira vse na pamet in tako, da človek obnemi in ostane brez besed. Mihaela se je rodila in živi v vasi Hotemež, nedaleč od Radeč. Od svojega rojstnega kraja, celo hiše, se ni nikoli poslovila niti oddaljila. Izjema je bil samo čas študija. Polja, travniki, živali, gozd so njen dom. Mihaela je bila učiteljica nemščine in angleščine na OŠ Radeče. Mihaela se je vseskozi zavedala svojih posebnih besed, svojega drugačnega načina izražanja in tako pri sedemdesetih letih izdala svojo prvo pesniško zbirko. Pri osemdesetih letih pa je izdala drugo zbirko *Slutim jo, pomlad*. Ob koncu večera sem na kratko spregovorila z gospo Mihaelo in se

čudila nad njeno veselo naravo, optimizmom ter mladostništvom. Iz knjižnice sem skupaj z učenkama odšla nasmejana, vsaka izmed nas pa je stiskala med rokami svoj izvod Mihaeline zbirke.

Janja Brlec

Mihaela Zahrastnik

TIŠINA

*Ko tišina govori,
srce zajame vse globine časa in prostora,
vse je čisto, jasno,
nič več zadaj-spredaj, zgoraj-spodaj, jutri-včeraj,
vse je s tabo in ti z vsem.*

*Je svetloba v svetlobi,
je tišina v tišini,
je veselje od veselja,
je v svetem še bolj svéto – če ljubiš.*

*Če ljubiš sonce, zvezde, veter, kamen, ptico in vse
stvari,
smrti ni,
jok utiša, žalost mine,
ko v tišini ljubezen govori.*

Mihaela Zahrastnik

IZŠLA NOVA ZBIRKA PESMI

»JESENSKE PRAVLJICE« ZA CITRE SOLO

Citrarsko društvo Slovenije je izdalo drugo zbirko pesmi v seriji nove glasbe za citre. Žiga Stanič je sicer že leta 2004 napisal pet pravljic za citre za Ireno Zdolšek, sedaj pa so nastale še dodatne štiri. Zbirka torej obsega devet raznolikih pravljic, ki jih bodo marsikateri citrarji zagotovo z veseljem igrali. Naroči se pri Citrarskem društvu Slovenije (13€).

O zbirki pesmi:

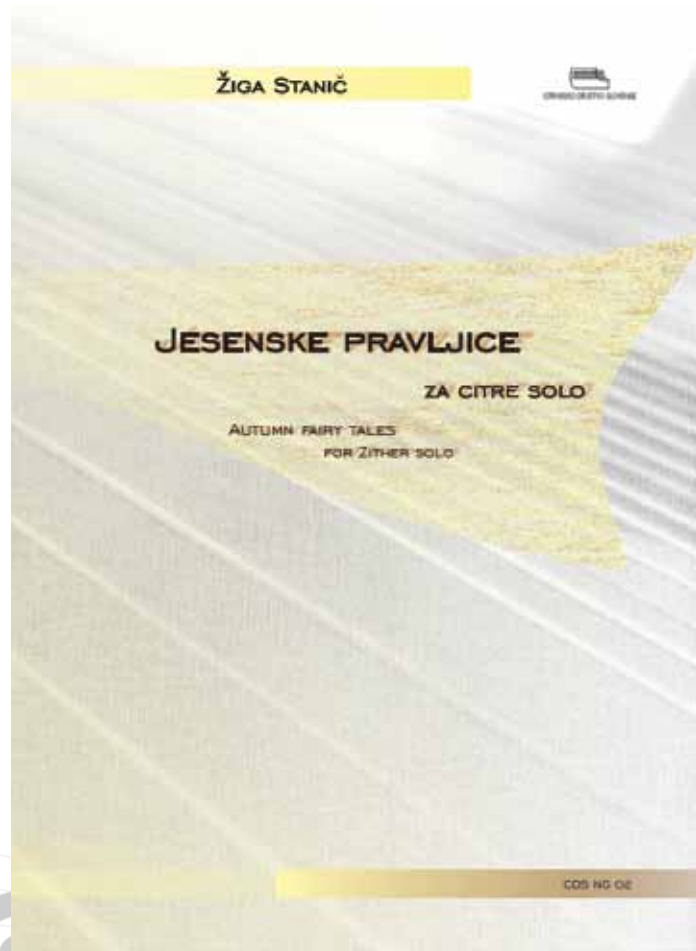
»Jesenske pravljice za citre so zbirka devetih kratkih skladbic, namenjenih mladim citrarjem. Glasbilo, ki je razširjeno predvsem v alpskih deželah, je bilo v preteklosti eno najbolj priljubljenih glasbil na slovenskem, zato domača skladateljska ustvarjalnost za citre obsega pretežno skladbe v ljudskem melosu. Pričujoča zbirka devetih pravljic je nastala kot odziv na potrebe citrarjev po sodobnejših, umetno komponiranih, didaktičnih in s tem tehnično manj zahtevnih skladbah za to glasbilo. Nastala je na pobudo citrarke Irene Zdolšek in predstavlja revidirano in razširjeno glasbeno delo, ki je zanjo nastalo že pred desetletjem, leta 2004. Posamezne skladbice povzemajo melodiko in karakter posameznih dežel ali narodov, po katerih so poimenovane.«

Žiga Stanič, 1.10.2014

O avtorju:

Žiga Stanič (1973) je slovenski skladatelj, pianist, glasbeni producent in pedagog. Rojen je v Ljubljani, kjer je maturiral na Srednji šoli za računalništvo. Na ljubljanski Akademiji za glasbo je študiral klavir, kompozicijo, dirigiranje in doktoriral na področju glasbene teorije. Za svoje delo je prejel študentsko Prešernovo nagrado ter nato več stanovskih priznanj in nagrad na širšem glasbenem področju. Med letoma 2000 in 2002 je bil profesor glasbene vzgoje na ljubljanskih gimnazijah Poljane in Moste,

od leta 2002 pa je zaposlen kot producent Simfoničnega orkestra RTV Slovenija. Je soavtor okrog 100 zgoščenk klasične glasbe, v njegovi glasbeni režiji je sicer nastalo nekaj tisoč arhivskih glasbenih posnetkov. S svojo snemalno ekipo je na mednarodnih tekmovanjih prejel več prvih nagrad za zvočne posnetke simfonične glasbe. V okviru zavoda RTV deluje kot član ali vodja regionalnih in mednarodnih glasbenih žirij, poleg tega še kot recenzent in avtor strokovnih prispevkov s področja glasbene teorije. Njegov skladateljski opus sestavlja približno 200 skladb za najrazličnejše zasedbe.

Zbirko je uredila citrarka **Irena Zdolšek**, diplomantka Visoke šole za glasbo in gledališče v Münchnu (2007).

Zbirko pesmi je uredila, revidirala, dodala prstne rede ter glasbene napotke.

www.irena-citre.si

NOTNE IZDAJE ZA CITRE (za standardno uglasitev) in CD-ji

UČBENIKI

Citre 1 15 €

Citre 2 15 €

Citre 3 15 €

Citre 4 15 €

ZBIRKE PESMI (solo in dueti)

CITRE A 7 € Težavnost: 1-2

CITRE B 7 € Težavnost: 1-3

CITRE C 7 € Težavnost: 2-3

NOVA GLASBA

Dva nokturna za duet citer 12 € Črt Sojar Voglar (*1976) Težavnost: 4-5

Amarilis / Zvezdasti janež za duo citre in violina 12 € Irena Zdošek (*1985) Težavnost: 4-5
Sašo Vollmaier (*1982)

CD-ji

Zither moves 13 € Sodobna in stara glasba.

Cvetje v Bachu 10 € Avtorske skladbe in priredbe slovenskih ljudskih pesmi – slovenski avtorji, aranžerji in izvajalci.

Naročilo na [irena.zdolsek@gmail.com] ali 031 337 567.

Melodija

GLASBILA d.o.o.

Citre so med najbolj priljubljenimi inštrumenti v Sloveniji. Izбира je pestra, od 29 do 32 in 36 do 42 strunskih za zahtevnejše glasbenike. Nudimo vam citre Teller in Wunsche iz Nemčije, in sicer otroške, koncertne, altovske, basovske in harfne modele. Izdelane so iz izbranega glasbilarskega lesa - resonančne smreke, obogatena s kvalitetnimi furnirji, mahagoni, wenge, palisander, javor v naravni barvi, zaščiteni z akustičnimi laki v sijaj ali mat izvedbi. Ubralka je iz trdega lesa, palisandra ali ebenovine. Mehanka Wangent ali Schaler, katere so izredno natančne in imajo dolgo življenjsko dobo, prečke pa so iz brušenega jekla tako da so prijetne za igranje in zelo obstojne. Citre imajo v kompletu priložen in lepo izdelan kovček ali torbo. Nasploh citre izdelujejo glasbilarji z dolgoletno citrarsko tradicijo in iz vrhunskih materialov. Poleg citer imamo tudi naprstnike za igranje, strune Bergfee v kompletu ali posamezne, tako Dunajsko kot Munchensko uglasitev.

Poleg kvalitetnih lastnih proizvodov diatoničnih in klavirskih harmonik naša ponudba zajema tudi trobila, pihala, godala, tolkala, klaviature, brenkala ter ves pribor za vsa glasbila. V Mengeški Melodiji opravljamo kvaliteten servis in uglasjevanje vseh vrst harmonik, godal, brenkal in citer.

Obiščite nas na Trdinovem trgu 4 v Mengešu, vsak dan od 9. do 19. ure, dodatne informacije pa so na voljo na www.melodija.si ali 01 / 7237 - 578.

MELODIJA glasbila d.o.o.,
Trdinov trg 4,
1234 Mengeš, Slovenija

Telefon: 00386 / 01 723-75-78
Spletna stran: www.melodija.si
E-pošta: info@melodija.si

PREŠMEN
CITRE

♩

NOT

Vesibo Hennon
1945